



ŘEMESLA 25. 05. 2016

## Pletení z orobince - historie i zpracování materiálu

**Podle doložených pramenů se na naše území dostalo pletení z orobince prostřednictvím italských mnichů, kteří působili v klášteře v Mnichově Hradišti....**

**Orobinec je vodní rostlina, která se již po několik století zpracovává a používá v oblasti košíkářství a pletení obecně. Pletení z orobince je typické především pro některé moravské oblasti, kde má bohatou tradici. Patří jednoznačně mezi tradiční postupy českého košíkářství a i v dnešní době má několik příznivců.**

### Počátky pletení z orobince u nás

Podle doložených pramenů se na naše území dostalo pletení z orobince **prostřednictvím italských mnichů**, kteří působili v klášteře v Mnichově Hradišti. V 17. století sem připutovali na pozvání hraběte Arnošta z Valdštejna. Tito kapucínští mniši znali metodu pletení z orobince z domácí Itálie, své zkušenosti předali místním, kteří se toto řemeslo velmi rychle naučili. V okolí kláštera navíc byla řada rybníků, díky čemuž se orobinci dařilo. Materiálu pro košíkářské řemeslo tak měli řemeslníci dostatek. Pletení z orobince pak u nás zůstalo pevně zakořeněno.

### Obdiv českému košíkářství

O výrobky pletené z orobince byl velký zájem i v 18. a 19. století. Prodej ošatek, košíků a dalších výrobků byl zajištěn na českých trzích, záhy se však dostal i **za hranice českého území**, kde byl

obzvláště uznávaný. Místem velkého zájmu bylo Rakousko a Německo. Po cestovateli Emilu Holubovi pak byly pojmenovány holubovky - klobouky určené do tropického podnebí. České holubovky z orobince se začaly vyvážet až **do Afriky**, kde získaly velkou oblibu.

## Orobinec dnes a dříve

Pletení z orobince mělo neskutečnou oblibu až do počátku 1. světové války. Právě v té době se objevily nové vymoženosti techniky, které posunuly vše z technologického hlediska o krok kupředu. Díky mechanizaci se tak začaly vyrábět cenově dostupnější nádoby, koše a další výrobky, které pletení z orobince a košíkářství jako řemeslo takřka vytlačilo.

Od 50. let minulého století **výroba ustupovala**, dnes naleznete na našem území jen několik odborníků na orobinec. Jde spíše o individuální výrobu než masovou produkci, u produktů tohoto typu se klade velký důraz na kvalitu a dodržení tradičních postupů. I dnes však nalezneme řemeslníky, kteří se drží původního řemesla a pletení z orobince se věnují.

## Krajové zařazení pletení z orobince

Pletení z orobince nebylo oblíbeným řemeslem po celém českém území. Zájem byl především tam, kde se v okolí nacházely **mokřady, jezera a potoky** a kde si řemeslníci mohli orobinec sami zpracovat. Centrum domácí výroby orobineckého zboží se nacházelo v **Bakově nad Jizerou**. Zde se vyráběly např. ošatky, tašky, řeznické kabely na maso, ale také sotúrky (nádoby na transport lahve vína) či úly.

Bakov nad Jizerou byl centrem pletení a zpracování orobince i ve 20. století. V průběhu 60. let bylo při OPP **založeno učiliště uměleckých řemesel**. Součástí toho bylo zavedení učňovského oboru, který se zabýval právě zpracováním orobince, pletením a předáváním znalostí z generace na generaci. Po sametové revoluci však došlo k rozpadu OPP a s tím i k zániku tohoto oboru.

## Druhy orobince

Na celém světě je známo asi 10 druhů orobince, které rostou takřka všude - od mírného pásu až po pás tropický. Na našem území se přitom vyskytují 4 druhy - **orobinec širokolistý, úzkolistý**, ohrožený je **sítinovitý** a prakticky vyhynulý je pak orobinec **stříbrnošedý**, který se však zřídka objevuje v oblasti Bílých Karpat. Pro pletení se nejčastěji používá orobinec úzkolistý, jeho použití má tradici také v již zmíněném Bakově. Ten je vhodný pro drobnější a jemnější výrobky. Pro hrubší pletení se používá také hojně vyskytující se orobinec širokolistý.

## Zpracování orobince

Aby bylo možné použít orobinec k pletení, je třeba ho řádně zpracovat. Na první pohled je zřejmé, že ve stavu, jak roste u jezer či mokřadů, je nepoužitelný. Ačkoliv v dnešní době existují specializované firmy, které zajišťují sběr a zpracování orobince a prodávají jej, stále se najdou řemeslníci, kteří se snaží získat orobinec svépomocí. Před tím, než je z orobince možné plést, je třeba podstoupit vcelku náročný proces zpracování. Pojďme si jej stručně v několika bodech shrnout.

- **Sklízení orobince** - probíhá v období zimy, nejlépe v době vypuštění rybníku. Pro zpracování se používá **spodní část rostliny**, která roste asi metr pod vodou. Z toho důvodu je sklízení nejlepší v době vypuštění. Orobinec se nažne srpem a sváže do otepi. Na břehu se nechá ležet až do jarního období.

- **Sušení** - když je orobinec svázaný v otepích a je uložen na březích rybníků, dochází k jeho částečnému prosychání. Aby vyschl dokonale, je na jaře převezen na speciálně vytyčené místo k sušení, kde se nechá sušit jen samotným **slunečním svitem**. Orobinec je dokonale vysušený až kolem června.
- **Loupání** - Jakmile jsou otepi dokonale vysušené, začnou se samy loupat. Podle toho se pak části dělí na střed stvolu, který je nejkvalitnější, na hrubější odloupený materiál, ze kterého se dříve pletly rohože, a na samotnou vrchní slupku, která není k pletení vhodná. Je možné ji použít k topení. Loupáním celý proces zpracování orobince končí, na řadu přichází samotný proces pletení.

## Výrobky z orobince

Jak jsme již uvedli, v dnešní době není zase tolik řemeslníků, kteří by se výrobou z orobince zabývali. Pokud se najdou, snaží se vyrábět výrobky v duchu tradice. V portfoliu výrobků z orobince tak naleznete různé **užitné i dekorativní výrobky**. Vyrábí se již zmíněné sotůrky, kabely, úly či tašky, velký zájem je však o tradiční vánoční ozdoby, klobouky či kšiltovky.

Orobinec je také základním materiálem pro výrobu **terčů** pro tradiční lukostřelbu. Zájem o výrobky z orobince rapidně stoupl v době popularity domácího pečení kváskového chleba. **Orobincové ošatky** jsou totiž pro kynutí těsta nejideálnější. I v rybářství má orobinec své pevné místo, jelikož se používá pro **výrobu splávků**.

Po několik století oblíbené a důležité řemeslo se tak během poslední stovky let stalo díky mechanizaci prakticky ohroženým druhem. Kouzlo pletení je však neutuchající a snaha o udržení tradic také. Díky tomu se i v dnešní době můžeme dostat ke kvalitním výrobkům z tohoto přírodního materiálu.